

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ КОДИФІКАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ІНТЕЛКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Наталія Мироненко,

*доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент
НАПрН України, заступник директора з наукової
роботи НДІ інтелектуальної власності НПрН України
ID ORCID: 0000-0003-0220-988X*

У статті розкриваються теоретичні підходи до визначення системи принципів кодифікації, визначається їх місце у системі права, доводиться, що системоутворювальним критерієм принципів права та принципів законодавства є їх функціональне та цільове призначення. Розкривається практичне значення принципів у процесі систематизації законодавства у сфері інтелектуальної власності, у тому числі й такого її виду як кодифікація; досліджується співвідношення принципів права та принципів законодавства; визначаються основні методологічні засади, які впливають на виокремлення системи принципів, визначають їх місце в теорії кодифікації; доводиться наявність діалектичного взаємозв'язку між метою кодифікації, її завданнями та принципами, на яких ґрунтується кодифікаційна діяльність, залежність її результату від ступеня узгодженості зазначених елементів кодифікації.

Ключові слова: право, інтелектуальна власність, кодифікація та систематизація законодавства, принципи кодифікації, поняття, види та система принципів кодифікації

Вступ. У юридичній доктрині на сьогоднішній день підхід до визначення правових принципів як керівних нормативних засад, що виражають природу права та закономірності його розвитку [26; 33, 149; 2, 108; 19] не є панівним. Усе частіше дослідники в різних галузях права наголошують на існуванні інших принципів, що є результатом розвитку доктрини права і виступають як провідні ідеї, є основою професійного та наукового світогляду, виробляються правозастосовною практикою і є віддзеркаленням накопичуваного досвіду діяльності правозастосовних органів [18, 44–7; 17, 117–118; 13, 149; 10, 271–276], прикладом останнього може слугувати принцип правової визначеності [4].

Незаперечними є положення правової доктрини, що принципи мають загально-

обов'язковий характер, є невід'ємними не лише від усієї правової системи, а й від правової дійсності в цілому. Принципи права повинні забезпечувати органічну взаємодію об'єктивного та суб'єктивного права, норм права та правовідносин, єдність норм права, інститутів та галузей права. Саме принципи характеризують зміст права у концентрованому вигляді, його структуру, співвідношення між джерелами права, законодавством і правосуддям, законом та державною владою, примусом і переконанням у правовому регулюванні, вказують на існуюче співвідношення у праві економічних, політичних та духовних відносин [2, 108]. Особливого практичного значення принципи набувають у процесі здійснення систематизації законодавства.

Найбільш дієвим і водночас складним видом систематизації законодавства є його кодифікація. У процесі здійснення кодифікації відбувається ревізія законодавства: виявляються повтори, колізії, прогалини, визначається якість понятійного апарату, легалізованого у нормах законодавства. Торкаючись найбільш важливих сфер розвитку суспільства та держави, кодифікація вирішує не лише нагальні проблеми удосконалення законодавства та правової системи в цілому, а й націлена на реалізацію прогностичної функції права. Завдяки кодифікації визначаються перспективи розвитку правового регулювання певних відносин, встановлюються норми-принципи, норми-дефініції, регулятивні та охоронні норми, які повинні регулювати суспільні відносини впродовж значного за тривалістю часу, забезпечуючи стабільність законодавства. Саме тому акти кодифікації, у порівнянні з іншими актами законодавства, мають відповідати таким якостям як стабільність, системність і взаємопов'язаність норм та інститутів, чітке, логічне та завершене формулювання правових приписів у формі дозволів, заборон та у формі таких приписів, які дозволяють особі самій обрати відповідну поведінку в наданих нормою права межах (альтернативні приписи).

Для реалізації функціонального призначення кодифікації як виду систематизації вона повинна ґрунтуватися на системі відповідних принципів. Неналежна увага до них на практиці породжує низку проблем, які знаходять своє віддзеркалення в якості законодавства та наявності відповідних його вад, таких як безсистемність, надзвичайна рухливість, неузгодженість, наявність прогалин та колізій.

Літературний огляд. Незважаючи на роль, яку відграють принципи права при кодифікації нормативних актів, це питання залишається недостатньо дослідженим, хоча вказана проблема в різні часи привертала увагу таких вчених як Ю. Волошин, Є. Гетьман, В. Гришук, А. Колодій, В. Костицький, Д. Михайлович, Н. Оніщенко, Н. Пархоменко, О. Петришин, Д. Погрібний, Ю. Шемшученко та інші. Як

зазначає І. В. Спасибо-Фатеева, в Україні нині склалася непроста ситуація у сфері кодифікації, поєднана з наполегливим небажанням розглянути цю проблему системно, з позиції теорії права в цілому [27, 62–71]. Що стосується принципів кодифікації права інтелектуальної власності, то це дослідження є одним з перших, присвячених вказаній проблематиці.

Метою статті є аналіз стану теоретичної розробки проблеми принципів кодифікації законодавства як складової методології кодифікації, виявлення методологічних підходів до їх виокремлення у процесі кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності та формулювання пропозицій з класифікації їх видів.

Виклад основного матеріалу. Визначаючи принципи кодифікації законодавства у будь-якій галузі, у тому числі й у сфері інтелектуальної власності, необхідно виходити з дуалізму її правової природи: з одного боку, кодифікація є видом систематизації норм права, з іншого — вона містить елементи правотворчості; кодифікація втілюється як у певну діяльність, так і в результат такої діяльності, яким є підготовка та прийняття кодифікаційного акта. Зрозуміло, що кодифікація як процес, діяльність буде ґрунтуватися на одних принципах, а кодифікаційний акт буде відповідати іншим принципам та втілювати їх у норми права. Водночас, деякі принципи будуть характерними як для діяльності, так і для її результату.

Визначення принципів кодифікації залежить від моделі кодифікації, прийнятої у країні. Аналіз відповідних джерел свідчить про таке.

Термін «кодифікація» був уведений в англійську мову у XIX ст. Бентамом і успішно запозичений іншими мовами. Однак і по сьогодні відсутня єдність думок щодо його змісту. Історично склалося так, що вчення про кодифікацію почало розроблятися у Франції в межах цивілістики, починаючи з цивільного кодексу 1804 року. Нині можна говорити про існування двох підходів у Франції до розуміння кодифікації та її моделі. Відповідно до першого підходу під кодифікацією розуміється ді-

яльність з реформування права, результатом якої є консолідований акт, що регулює відповідну сферу суспільних відносин. Це так звана наполеонівська концепція і відповідна модель кодифікації [16, 10–11].

Другий підхід втілюється в новітню концепцію, є превалюючим у сучасній французькій доктрині, відповідно до нього кодифікація розглядається як створення систематизованої збірки нормативних актів різної юридичної сили, тобто як компіляція цих актів у єдиному документі. Така кодифікація не передбачає перегляд законодавства. Якщо виникає потреба переглянути застарілий нормативний акт, це відбувається не у процесі кодифікації, а в межах звичайної законодавчої процедури [20, 109–119].

Як зазначає Д. В. Чухвичев, французька методика кодифікації відображає специфіку французької школи законодавчої техніки, яка передбачає при створенні кодексів використовувати всім зрозумілі слова та вислови. При тлумаченні норм кодексів використовуються лише два методи: лінгвістичний (встановлення змісту статей на основі правил мови) та логічний (використання прийомів елементарної логіки) [31, 76–77].

Однією із суттєвих особливостей методики кодифікації у Франції є те, що кодекси створюються таким чином, щоб виключити можливість використання інших нормативних актів, що регулюють певну сферу суспільних відносин. Кодифікаційний акт характеризується міжгалузевим регулюванням і повністю задовольняє потребу в регулюванні комплексу суспільних відносин у певній галузі, і в цьому полягає друга модель кодифікації у Франції. Саме таким кодифікаційним актом є Кодекс інтелектуальної власності Франції. [30, 12]. В основу французької кодифікації покладено інституційну структуру: кодекс не має загальної та особливої частин, а включає три розділи: про суб'єкти, про об'єкти і про відносини.

На відміну від Франції, у Німеччині кодифікація здійснюється на основі пандектної системи: кодекси включають загальну та особливу частини, наявність кодексу не

виключає, а навпаки передбачає наявність іншого законодавства, у якому положення кодексу знаходять свій розвиток та конкретизацію. Положення загальної частини кодексу виконують роль базових не лише для самого кодексу, а й для інших нормативних актів, що регулюють схожі відносини [7, 11].

Німецька доктрина, на противагу французькій, виходить з неможливості точної та повної регламентації у формі, яка була б доступна та зрозуміла всім, а також не визнає можливості однакового тлумачення норм усіма, оскільки індивіди відрізняються різним рівнем правової культури та правосвідомості. Німецька методика кодифікації базується на положеннях правових концепцій, обґрунтованих у науці та підтверджених практикою [29, 222]. Характерною особливістю німецької методики кодифікації є відсутність визначень загальних юридичних понять та формулювання загальних правил, які повинні конкретизуватися в процесі правозастосування.

В Україні, як і в Німеччині, структура кодексів будується, на відміну від римського та французького права, не за інституційною, а за пандектною системою, тому при виокремленні принципів кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності необхідно це враховувати. Саме у загальній частині кодексів України містяться норми, спеціально присвячені принципам, на яких ґрунтується галузь права. Наприклад, у Цивільному кодексі України цьому питанню присвячена стаття 3 «Загальні засади цивільного законодавства», у Цивільному процесуальному кодексі України — стаття 2 «Завдання та основні засади цивільного судочинства», у Кодексі адміністративного судочинства України — стаття 2 «Завдання та основні засади адміністративного судочинства», у Кримінальному процесуальному кодексі України — стаття 7 «Загальні засади кримінального провадження», у Земельному кодексі України — стаття 5 «Принципи земельного законодавства». Наведені статті кодексів закріплюють галузеві принципи правового регулювання, які притаманні

кожній конкретній галузі та які не суперечать принципам правової системи.

Ще одне питання методологічного характеру, яке потребує свого вирішення, перш ніж перейти власне до виокремлення принципів кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності, — співвідношення принципів права та принципів законодавства. Вирішення цієї проблеми лежить у площині однієї з найбільш спірних методологічних проблем вітчизняних філософії й теорії права — проблеми співвідношення права і закону, яка криється у взаємообумовленому впливі форми (закону) та змісту (права).

У теорії права сформувалося два основних підходи до праворозуміння: а) підхід з позицій природного права (юснатуралізм); б) юридичний позитивізм (нормативістський підхід). Залежно від того обраного підходу буде вирішуватися й питання співвідношення принципів права та принципів закону. Представники школи природного права керуються тим, що правовим є виключно закон, який втілює в собі ідеали справедливості, виражає потреби суспільства, забезпечує права, свободи та інтереси суб'єктів права тощо. На думку В. Я. Тація і Ю. М. Тодики, «закони, які адекватно виражають суспільні інтереси, з'єднують при регулюванні соціальних зв'язків ідеї свободи, справедливості й рівності, можуть стати важливим чинником стабілізації суспільної ситуації, впорядкування дідздатних структур громадянського суспільства й держави, розвитку демократичних політико-правових процесів» [28, 9–10]. Правовий закон як вираз сутності права, а саме правди, істини життя, є певною системою суб'єктивних прав, що ґрунтується на реальних соціальних потребах та інтересах, виконує в суспільстві, зокрема, роль міри свободи поведінки людини, яка (свобода) не тотожна всездозволеності, протилежна свавіллю [22, 55–56]

З позицій юридичного позитивізму правом є будь-який нормативний акт, прийнятий уповноваженим на це суб'єктом із дотриманням процедурних вимог. Це свідчить про легітимацію права через процедуру. Таким чином, позитивізм не пов'язує

дійсність нормативних положень (закону) із дотриманням основоположних засад існування соціуму та прав/інтересів особи.

У літературі зазначалася наявність проміжного — змішаного підходу до праворозуміння. Відповідно до цього підходу закон є правовим у будь-якому випадку, якщо він прямо не порушує чи нівелює основоположні права та свободи людини, не суперечить загальним принципам права. Що ж стосується права, то воно, з точки зору прибічників змішаного підходу, не завжди повинно бути формалізоване виключно в законодавстві. Правом є також положення, які отримують своє закріплення в актах рекомендаційного характеру, які в силу авторитетності є переконливими для суб'єктів правозастосування [5, 259].

Будемо керуватися тим, що між правом інтелектуальної власності та законом (законодавством у сфері інтелектуальної власності) існує діалектичний зв'язок, який проявляється в тому, що

- законодавство є зовнішньою формою вираження права, спосіб вираження його змісту;
- більша частина права змістовно входить у законодавство;
- сфери дії права і закону не співпадають, однак перехрещуються;
- у тій частині, в якій право і закон співпадають, принципи законодавства є суттю принципів права і навпаки — принципи права є принципами законодавства.

Водночас, оскільки законодавство є зовнішньою формою вираження права і не співпадає повністю з правом, а також не суперечить йому, створення та розвиток законодавства підпорядковується певним специфічним правилам і технологіям. Відтак можна говорити про принципи як основні положення, які притаманні суто законодавству, його формуванню, на яких повинен ґрунтуватися процес його розроблення, прийняття нормативних актів, визначення його структури та співвідношення в нормативному акті різних за своїм змістом норми та інші питання.

Таким чином, законодавству притаманні як принципи права, так і специфіч-

ні принципи, на яких ґрунтується процес його формування. Функціональне та цільове призначення принципів права і принципів законодавства полягає у створенні внутрішньо узгодженої та ефективної системи юридичних норм, а у разі прогалин та колізій — безпосередньому регулюванню суспільних відносин. Саме функціональне та цільове призначення принципів є критерієм утворення їх системи.

Оскільки кодифікація характеризується не лише процесом упорядкування нормативних актів, а й нормотворчістю, є підстави для висновку, що вона ґрунтується як на принципах права, так і спеціальних принципах. При цьому в процесі нормотворення юридичні норми, що ухвалюються, повинні відповідати загальнолюдським цінностям, зокрема, свободі, справедливості тощо, які водночас є гуманістичними і правовими.

Аналіз правової доктрини свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення принципів, на яких має ґрунтуватися кодифікація.

Так, виходячи з того, що кодифікація є різновидом нормотворчості, пропонується виокремити загальні та спеціальні принципи, на яких вона ґрунтується. До перших відносять принципи верховенства права, законності, демократизму, гуманізму, науковості, професіоналізму, об'єктивності, гармонізації національного законодавства з міжнародно-правовими нормами, передусім — адаптація до законодавства Європейського Союзу. Групу спеціальних принципів становлять, на думку науковців, принципи техніко-юридичної досконалості, повноти, цільового спрямування, системної погодженості. При цьому принципи кодифікації розглядаються як вимоги, що ставляться до уповноважених органів державної влади, які здійснюють кодифікацію законодавства з метою створення досконалого за своїм змістом кодифікаційного акта [8, 9–10]. Таким чином, наведені загальні та спеціальні принципи належать фактично до кодифікації як діяльності, оскільки вони розглядаються як вимоги до уповноважених державних органів.

До основних принципів кодифікаційної діяльності в літературі відносять також: плановість, системність і систематичність проведення кодифікаційних робіт; наукову обґрунтованість кодифікованих актів; забезпечення верховенства права й закону; врахування системно-структурних властивостей об'єктивного юридичного права та законодавства; техніко-юридичну досконалість кодифікаційних актів; наближення кодифікаційної діяльності в Україні до «європейських стандартів», зумовлених особливостями континентальної правової системи. При цьому кодифікаційна діяльність визначається як «зумовлений потребами суспільного розвитку та системністю права, здійснюваний на основі певних принципів правотворчий процес по переробці змісту і форми групи чинних нормативно-правових приписів, їх узгодження та об'єднання в єдиному кодифікованому акті з метою удосконалення законодавства» [21, 6]. З огляду на викладену позицію можна зробити кілька висновків: по-перше, кодифікація практично зводиться до правотворчого процесу; по-друге, принципи діяльності по здійсненню кодифікації та принципи, яким повинен відповідати кодифікований акт, не виокремлюються.

На думку Л. М. Доброг, «під загальними принципами слід розуміти систему незаперечних вимог не лише до кодифікаційної діяльності, а й до правотворчої діяльності та діяльності щодо систематизації законодавства. До загальних принципів кодифікаційної діяльності слід віднести такі: верховенства права, гуманізму, законності, демократизму» [9, 36].

До принципів кодифікації в доктрині права відносять також принципи конституційності та законності, об'єктивності та системності, наступності та оновлення, демократизму та науковості, планування при створенні актів кодифікації [6]. Викладена позиція, порівняно з попередніми, принципи кодифікації зводить до принципів, на яких має ґрунтуватися кодифікаційний акт.

Розглядаючи питання систематизації конституційно-правових актів В. Сивиць-

кий виокремив дві групи принципів систематизації: вимоги до результату систематизації та вимоги до процесу систематизації. Результат систематизації, на його думку, повинен відповідати таким вимогам: повнота, детальність та зрозумілість регулювання, зручність користування системою нормативно-правових актів та правових норм, єдність нормативно-правового масиву, відсутність у ньому протиріч. Водночас, систематизація як діяльність має ґрунтуватися на таких принципах як: плановість, своєчасність, нормативне регулювання процесу, організаційна та фінансова забезпеченість, політична згода [23, 341–353]. На відміну від наведених раніше позицій, автор торкнувся питання «політичної згоди», яке фактично вказує на наявність мети кодифікації в її різних аспектах. Відомий французький юрист Р. Кабр'як у своїй книзі «Кодифікація» підкреслював, що окрім юридико-технічних цілей, до яких учений відносить раціоналізацію законодавства, кодифікація практично завжди переслідує також соціальні, політичні або ідеологічні цілі [15, 214–215, 262–265]. Порушення балансу між вказаними цілями у процесі кодифікації призводить до негативних наслідків, часом до повного нівелювання самої ідеї та результатів кодифікації. На це, зокрема, звертала увагу професор приватного права Стокгольмського університету, директор Інституту інтелектуальної власності Маріан Левін. На її думку, «зростання політичного, економічного та суспільного тиску все більшою мірою детермінує правову політику і не дозволяє приймати вважені рішення» [34, 811–828]. Зрозуміло, що чим довше буде продовжуватися політизація процесів удосконалення докорінної зміни законодавства, у тому числі й його систематизація та кодифікація, тим вразливішою стає система принципів, оскільки деякі з них просто не будуть реалізовуватися, зокрема принцип науковості (доктринальний принцип), доцільності, системності, повноти. Отже, ще одним відправним моментом методології кодифікації є забезпечення балансу цілей кодифікації та узгодження їх із завданнями, які

мають бути вирішені під час здійснення кодифікаційних робіт, та з принципами кодифікації.

Наведене розмаїття підходів до визначення принципів кодифікації певною мірою обумовлене неоднаковими підходами до розуміння кодифікації, оскільки зміст принципів права та принципів кодифікації детермінований соціальною дійсністю. Основоположні ідеї права, як зазначалося в юридичній доктрині, є не довільними конструкціями людського розуму, а особливою формою вираження об'єктивних соціальних закономірностей [14, 115–118].

Аналіз положень правової доктрини дає змогу виявити два, певною мірою протилежних, підходи до розуміння кодифікації. Прихильники першого підходу сходяться на думці, що кодифікації законодавства — це особливий вид систематизації законодавства, який передбачає впорядкування законодавчого матеріалу, спрямований на його переробку шляхом виключення повторів, протиріч, усунення прогалин, зміни характеру і спрямованості матеріалу тощо [24; 25, 8–13]. На думку О. І. Ющика, на відміну від поточної законотворчості, яка створює нові законодавчі акти з тих чи інших проблем, кодифікація впорядковує значну частину вже існуючого і чинного законодавства, як правило, його змінюючи, доповнюючи та перетворюючи [32, 90]. Автори монографії «Систематизації законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення» підкреслюють, що у процесі кодифікації до проекту створюваного акта запроваджуються діючі норми, які не втратили свого значення, а також нові норми, що вносять якісні зміни в регулювання певної сфери суспільних відносин [23, 155].

По-іншому підходить до визначення кодифікації права С. С. Алексеев, який є прихильником другого підходу до розуміння кодифікації та розглядає її як один із різновидів правотворчості. Зокрема, на його думку, головна особливість кодифікації полягає у тому, що впорядкування нормативного матеріалу відбувається у межах особливого, найбільш високого виду право-

творчості — системної правотворчості [1, 254]. Схожу позицію займає В. М. Баранов, який стверджує, що кодифікація не вкладається у межі систематизації, а є самостійною, причому основною формою вдосконалення законодавства [3, 5].

Проведений аналіз стану теоретичної розробленості проблеми принципів кодифікації та власне існуючих підходів до розуміння суті кодифікації свідчить про відсутність загально визнаної методології кодифікації та її окремих елементів, до яких належать і принципи. Водночас, у наукових дослідженнях містяться окремі підходи та висновки, що мають відношення до методології кодифікації і можуть бути використані в процесі розробки як загальної методології, так і методології кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. Принциповим повинно бути врахування дуалістичної природи кодифікації: як форми систематизації та різновиду правотворчої діяльності; як процесу і результату такої діяльності. Відповідно, слід розрізняти принципи діяльності та принципи, яким має відповідати кодифікаційний акт як результат такої діяльності. Визначення принципів кодифікації має ґрунтуватися на методології співвідношення права та закону. У систему загальних та спеціальних принципів кодифікації слід включити галузеві принципи, які є теоретичним підґрунтям, забезпечують врахування особливостей у процесі кодифікації окремих галузей законодавства та знаходять, як правило, своє закріплення в положеннях загальної частини кодифікаційних актів. Особливо важливим є це положення для кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. З огляду на структуру вказаного законодавства, принципи, що відображають суть та особливості суспільних відносин, які є предметом регулювання окремих його підгалузей та інститутів, будуть визначати особливості систематизації цього законодавства, стануть частиною наукового обґрунтування вибору предмета кодифікації та меж охоплення правового масиву, який буде підлягати вдосконаленню у процесі кодифікації. На важливість галузевих принци-

пів зверталась увага в теорії права: недостатня розробленість принципів, що визначають основи комплексних галузей права, є суттєвою перешкодою на шляху їх ефективної кодифікації [12]. До методологічних положень слід віднести і твердження, що кодифікація має ґрунтуватися на системі пов'язаних між собою юридичних принципів, комплексне застосування яких є однією з умов розробки та прийняття якісного й ефективного кодифікаційного акта. Оскільки системоутворювальною ознакою всіх юридичних принципів є їх цільове та функціональне спрямування, це дає змогу виокремити кращі шляхи досягнення певного результату в галузі регулювання суспільних відносин.

Якщо екстраполювати загальні положення теорії щодо видів принципів на кодифікацію законодавства у сфері інтелектуальної власності, то можна запропонувати такі їх групи:

- до принципів кодифікації пропонується віднести: плановість, професіоналізм, своєчасність, законність, гуманізм, науковість (доктринальність), об'єктивність, гласність, систематичність;
- до принципів, яким повинен відповідати кодифікаційний акт: 1) які впливають на форму акта — так звані принцип техніко-юридичної досконалості, повноти, імплементації кодифікаційного акта у систему законодавства, мовні вимоги, у тому числі й логанічність, несуперечливість викладення норм; 2) визначають зміст акта — термінологічна узгодженість та відповідні галузеві принципи, які впливають на зміст кодифікаційного акта. Зокрема, у сфері інтелектуальної власності це можуть бути принципи національного режиму, територіальності правової охорони, строковості правової охорони, абсолютності авторства, поєднання приватних та публічних інтересів тощо.

Універсальним є принцип верховенства права та один з його компонентів — принцип правової визначеності. У широкому розумінні принцип правової визначено-

сті розглядається як сукупність вимог до організації та функціонування правової системи з метою забезпечення стабільного правового становища людини шляхом удосконалення процесів правотворчості та правозастосування [4]. У вітчизняній правовій доктрині вимоги, що впливають з принципу правової визначеності, здебільшого адресуються нормативно-правовим актам. Вони повинні бути зрозумілими (доступними), несуперечливими і пропонувати повне врегулювання суспільних відносин, не допускаючи існування прогалин.

Висновки. Принципи кодифікації законодавства, у тому числі у сфері інтелектуальної власності, є основним елементом як самої методології кодифікації, так і без-

посередньо процесу здійснення кодифікаційних робіт та розробки кодифікаційних актів. Від того, наскільки система обраних принципів відповідає закономірностям соціальної дійсності, залежить кінцевий результат кодифікації.

Автор не претендує на вичерпність вирішення проблеми методології принципів кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності, їх класифікації, а запрошує наукову спільноту та практиків у галузі інтелектуальної власності до дискусії. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Алексеев С. С. *Общая теория права: в двух томах. Т II.* Москва. 1982. Т. 1. *Проблемы теории права.*
2. Баранов В. М. *Систематизация и кодификация нормативно-правовых актов.* Нижний Новгород. 1998.
3. Богачова Л. Л. *Принцип правової визначеності в європейському і національному праві (змістовна характеристика).* URL: https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwje7POi_NTrAhVfVRUIHcw6AMMQFjAAegQIAhAB&url=http%3A%2F%2Fnbuv.gov.ua%2Fj-
4. Бондаренко І. М. *Мета та завдання кодифікації. Право і державне управління.* 2020. № 1. Т. 1.
5. Вергелес Д. Є. *Основоположні принципи кодифікації законодавства.* <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63849/25-Vergeles.pdf?sequence=1>.
6. Гавашели Т. В. *Систематизация законодательства в Германии. Право и современные государства.* 2015. №1.
7. Гетьман Є. А. *Кодифікація законодавства України: поняття, особливості, види : автореф. дис. ... канд. юрид. наук.* Харків. 2010.
8. Добробог Л. М. *Види та зміст принципів кодифікації законодавства. Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування : матеріали наукового семінару (ДДУВС, 08.12.2018).*
9. *Доктринальные основы юридической техники / отв. ред. Н. А. Власенко.* Москва. 2010.
10. *За демократію через право (Венеційська комісія) : доповідь Венеційської комісії. «Верховенство права» від 04.04.2011 р. № 512/2009.* URL: <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?p>
11. Зорькин В. Д. *Концептуальные основы кодификации российского законодательства. Международные правовые чтения им. М. М. Сперанского «Кодификация российского законодательства».* Санкт-Петербург. 1 октября 2010 г. URL: <http://www.tatognia.ru/people/articles/detail.php?ID=1535891>.
12. Иванов А. Б. *К вопросу о системе принципов юридической кодификации. Юридическая техника.* 2020. № 14.

13. Иванов Р. Л. О понятии принципов права. Вестник Омского университета. 1996. Вып. 2.
 14. Каброяк Р. Кодификации. Москва, Статут. 2007.
 15. Какоурова Н. А. Кодификация гражданского права во Франции в XIX веке. Сибирский юридический вестник. 2013. № 2 (61).
 16. Карташов В. Н. Теория государства и права. Ярославль, 2018.
 17. Карташов В. Н. Теория правовой системы общества. В 2 т. Т. 1. Ярославль. 2005.
 18. Лукашева Е. А. Принципы социалистического права. Советское государство и право. 1970. № 6.
 19. Пилипенко А. Н. Кодификация и систематизация законодательства Франции. Журнал российского права. 2001. № 9.
 20. Погорелов Є. В. Кодифікаційна діяльність в правовій системі України (загальнотеоретичний аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2000.
 21. Селіванов В. М. Право і закон (філософський погляд на співвідношення права і закону). Проблеми філософії права. 2005. Т. № № 1–2.
 22. Сивицкий В. А. Систематизация конституционно-правовых актов РФ: форма, технология, объекты / В. А. Сивицкий // Законотворческая техника современной России: состояние, проблемы, совершенствование. Н. Новгород, Юрист. 2001.
 23. Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення. Київ. 2003.
 24. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник ; пер. з рос. Харків. 2001.
 25. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Поняття, зміст, сутність та види систематизації законодавства. Правова держава. Вип. 14. 2003.
 26. Смирнов О. В. Основные принципы советского трудового права. Москва, Юрид. лит., 1977.
 27. Спасибо-Фатеева І. Методологічні витoki кодифікацій: потреби, обґрунтованість, кон'юнктурність. Право України. 2009. № 8.
 28. Тацій В., Тодика Ю. Проблеми розвитку науки конституційного права України. Право України. 1994. № 10.
 29. Цвайгерт К., Кеґ Х. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права в 2-х томах. Т. 1 : Осн. пер. с нем. Москва, Международные отношения. 2000.
 30. Цивилистическая концепция кодификации интеллектуальной собственности в системе российского права / под общ ред. М. А. Рожковой. Москва, Статут. 2018.
 31. Чухвичев Д. В. Основные методики кодификации. Французская школа. Вестник Московского университета МВД России. 2008. № 8.
 32. Ющик О. Правова реформи і систематизація законодавства України. Систематизації законодавства в Україні: проблеми теорії і практики : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ. 1999.
 33. Явич Л. С. Общая теория права. Ленинград. Изд-во ЛГУ. 1976.
 34. Levin M. The Need for Climate Improvement in Intellectual Property Law. // Patents and Technological Progress in a Globalized World. Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2009. P.811–828.
1. Alekseev S. S. Obshchaia teoriya prava: v dvukh tomakh. T II. Moskva. 1982. T. 1. Problemy teoryu prava.
 2. Baranov V. M. Systematyzatsiya y kodyfykatsiya normatyvno-pravovykh aktov. Nyzhnyi Novhorod. 1998.
 3. Bohachova L. L. Pryntsyp pravovoi vyznachenosti v yevropeiskomu i natsionalnomu pravi (zmistovna kharakterystyka). URL: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=>

- &ved=2ahUKEwje7POi_NTrAhVfVRUIHcw6AMMQFjAAegQIAhAB&url=http%3A-%2F%2Fnbuv.gov.ua%2Fj-
4. Bondarenko I. M. Meta ta zavdannia kodyfikatsii. *Pravo i derzhavne upravlinnia*. 2020. № 1. Т. 1.
 5. Verheles D. Ye. Osnovopolozhni pryntsyipy kodyfikatsii zakonodavstva. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63849/25-Vergel.pdf?sequence=1>.
 6. Havashely T. V. *Systematyzatsiia zakonodatelstva v Hermanyi. Pravo y sovremennye hosudarstva*. 2015. №1.
 7. Hetman Ye. A. *Kodyfikatsiia zakonodavstva Ukrainy: poniattia, osoblyvosti, vydy : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv*. 2010.
 8. Dobroboh L. M. *Vydy ta zmist pryntsyipiv kodyfikatsii zakonodavstva. Aktualni problemy derzhavotvorennia, pravotvorennia ta pravozastosuvannia : materialy naukovo-ho seminaru (DDUVS, 08.12.2018)*.
 9. *Doktrynalnye osnovy yurydycheskoi tekhniki / otv. red. N. A. Vlasenko. Moskva*. 2010.
 10. *Za demokratiiu cherez pravo (Venetsiiska komisii) : dopovid Venetsiiskoi komisii. «Verkhovenstvo prava» vid 04.04.2011 r. № 512/2009*.
URL: <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?p>.
 11. Zorkyn V. D. *Kontseptualnye osnovy kodyfikatsii rossiiskoho zakonodatelstva. Mezhdunarodnye pravovye chteniia im. M. M. Speranskoho «Kodyfikatsiia rossiiskoho zakonodatelstva»*. Sankt-Peterburh. 1 oktiabria 2010 h. URL: <http://www.tamognia.ru/people/articles/detail.php?ID=1535891>.
 12. Yvanov A. B. *K voprosu o sisteme pryntsyipov yurydycheskoi kodyfikatsii. Yurydycheskaia tekhnika*. 2020. № 14.
 13. Yvanov R. L. *O poniaty prytisyipov prava. Vestnyk Omskoho unyversyteta*. 1996. Выр. 2.
 14. Kabryiak R. *Kodyfikatsii. Moskva, Statut*. 2007.
 15. Kakourova N. A. *Kodyfikatsiia hrazhdanskoho prava vo Frantsii v KhIKh veke. Sybyskyi yurydycheskyi vestnyk*. 2013. № 2 (61).
 16. Kartashov V. N. *Teoriia hosudarstva y prava. Yaroslavl*, 2018.
 17. Kartashov V. N. *Teoriia pravovoi systemy obshchestva. V 2 t. T. 1. Yaroslavl*. 2005.
 18. Lukasheva E. A. *Pryntsyipy sotsyalisticheskoho prava. Sovetskoe hosudarstvo y pravo*. 1970. № 6.
 19. Pylypenko A. N. *Kodyfikatsiia y systematyzatsiia zakonodatelstva Frantsii. Zhurnal rossiiskoho prava*. 2001. № 9.
 20. Pohorelov Ye. V. *Kodyfikatsiina diialnist v pravovii systemi Ukrainy (zahalnoteoretichnyi aspekt) : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv*, 2000.
 21. Selivanov V. M. *Pravo i zakon (filosofskyi pohliad na spivvidnoshennia prava i zakonu). Problemy filosofii prava*. 2005. Т. № № 1–2.
 22. Syvytskyi V. A. *Systematyzatsiia konstytutsyonno-pravovykh aktov RF: forma, tekhnolohiia, ob'ekty / V. A. Syvytskyi // Zakonotvorcheskaia tekhnika sovremennoi Rossii: sostoianye, problemy, sovershenstvovanye. N. Novhorod, Yuryst*. 2001.
 23. *Systematyzatsiia zakonodavstva Ukrainy: problemy ta perspektivy vdoskonalennia. Kyiv*. 2003.
 24. Skakun O. F. *Teoriia derzhavy i prava : pidruchnyk ; per. z ros. Kharkiv*. 2001.
 25. Zaichuk O. V., Onishchenko N. M. *Poniattia, zmist, sutnist ta vydy systematyzatsii zakonodavstva. Pravova derzhava. Vyp. 14*. 2003.
 26. Smyrnov O. V. *Osnovnye pryntsyipy sovetskoho trudovoho prava. Moskva, Yuryd. lyt.*, 1977.
 27. Spasybo-Fatieieva I. *Metodolohichni vytoky kodyfikatsii: potreby, obruntovanist, koniunkturnist. Pravo Ukrainy*. 2009. № 8.
 28. Tatsii V., Todyka Yu. *Problemy rozvytku nauky konstytutsiinoho prava Ukrainy. Pravo Ukrainy*. 1994. № 10.

29. Tsvaiher K., Kets Kh. *Vvnedeniye v stravnitelnoye pravovedeniye v sfere chastoho prava v 2-kh tomakh. T. 1 : Osn. per. s nem. Moskva, Mezhdunarodnyye otnosheniya. 2000.*
30. *Tsyvlystycheskaia kontseptsyia kodyfykatsyy yntellektualnoi sobstvennosti v sisteme rossiyskogo prava / pod obshch red. M. A. Rozhkovoi. Moskva, Statut. 2018.*
31. Chukhvychev D. V. *Osnovnyye metody kodyfykatsyy. Frantsuzskaia shkola. Vestnyk Moskovskogo unyversyteta MVD Rossyy. 2008. № 8.*
32. Yushchik O. *Pravova reformi i systematyzatsiia zakonodavstva Ukrainy. Systematyzatsii zakonodavstva v Ukraini: problemy teorii i praktyky : materialy mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii. Kyiv. 1999.*
33. Yavych L. S. *Obshchaia teoriya prava. Lenynhrad. Yd-vo LHU. 1976.*
34. Levin M. *The Need for Climate Improvement in Intellectual Property Law. // Patents and Technological Progress in a Globalized World. Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2009. P.811–828.*

Надійшла до редакції 16.09.2021 року

Мироненко Н. Теоретические подходы к определению принципов кодификации законодательства в сфере интеллектуальной собственности.

В статье излагаются теоретические подходы к определению системы принципов кодификации, определяется их место в системе права, обосновывается, что системообразующим критерием принципов права и принципов законодательства является их функциональное и целевое назначение. Раскрывается практическое значение принципов в процессе систематизации законодательства в сфере интеллектуальной собственности, в том числе и в процессе кодификации; определяется соотношение принципов права и принципов законодательства, методологические положения, влияющие на вычленение системы принципов, их место в теории кодификации; аргументируется наличие диалектической связи и взаимообусловленности между целью кодификации, задачами, которые должны быть решены в процессе ее осуществления, и принципами, составляющими основу кодификации, зависимость качества кодификационного акта от степени согласованности названных элементов кодификации.

Ключевые слова: право, интеллектуальная собственность, кодификация и систематизация законодательства, принципы кодификации, понятие, виды и система принципов кодификации

Myronenko N. Theoretical approaches to determining the principles of codification of legislation in the field of intellectual property. The article reveals theoretical approaches to defining the system of principles of codification, their place in the legal system, which characterize the content of law in a concentrated form, its structure, the relationship between sources of law, law and justice, law and government coercion and belief in legal regulation. It is proved that the system-forming criterion of the principles of law and the principles of legislation are their functional and purpose. The practical significance of the principles in the process of systematization of legislation in the field of intellectual property, including its type such as codification, is revealed. The correlation of principles of law and principles of legislation are investigated. It is established that there is a dialectical connection between law and law, which is manifested in the fact that: legislation is an external form of expression of law, a way of expressing its content; most of the law is substantively included in the legislation; the spheres of law and law do not coincide but intersect; in that part, in which law and law coincide, the principles of law are the essence of the principles of law and vice versa — the principles of law are the principles of law. At

the same time, since the legislation is an external form of expression of law and does not completely coincide with the law and does not contradict it, its creation and development are subject to certain specific rules and technologies. The main methodological principles that influence the separation of the system of principles, their place in the theory of codification are determined; substantiates the need to include in the system of general and special principles of codification and sectoral principles, which are the theoretical basis and ensure those features are taken into account in the process of codification of individual branches of legislation. It is proved that there is a dialectical relationship between the purpose of codification, its tasks and the principles on which codification activity is based, the dependence of its result on the degree of consistency of these elements of codification.

Keywords: law, intellectual property, codification and systematization of legislation, principles of codification, concepts, types and system of principles of codification